

Т. Г. НАЗАРЕНКО

*д. пед. н., завідувачка відділу навчання географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України м. Київ*

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ЛІЦЕЮ ЧЕРЕЗ ЗМІСТ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ

Засаднича мета Нової української школи – підтримати сучасне покоління учнів у їх прагненні стати знаючими людьми через систему предметних та ключових компетентностей [2]. Однією з найактуальніших проблем реалізації навчання економіки на профільному рівні в ліцеї є навчально-методичне забезпечення, зокрема розроблення освітніх програм до курсів за вибором і відповідно до них створення навчальних посібників. У Концепції економічної освіти в гімназії та ліцеї, розробленої науковцями відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України, зазначено, що зміст курсів за вибором має забезпечувати виконання певних функцій, однією з яких є стимулювання пізнавальної активності та самостійності учнів гімназії та ліцею, забезпечення розвитку їхнього вміння успішно користуватися адекватними стратегіями економічної поведінки в різноманітних умовах навколишнього середовища. Також, в змісті цього документу зазначено доцільність активного використання в навчальних посібниках видів самостійної діяльності, що сприяють розвитку творчих здібностей учнів ліцею [3, с. 15].

Враховуючи посилення ролі варіативного складника профільного навчання в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, який передбачає різноманітні варіанти щодо вивчення навчальних предметів за профільним рівнем, а також з метою розроблення цілісного навчально-методичного забезпечення варіативного складника профільного навчання економіки в ліцеї, я створила навчальний посібник для курсу за вибором «Прикладна економіка». Освітня програма за якою створений зазначений посібник схвалена предметною комісією з економіки Науково-методичної ради

з питань освіти Міністерства освіти і науки України, лист № 22.1/12-Г-426 від 26.06.2018 р. [1].

Навчальний курс за вибором «Прикладна економіка» пропонується для вивчення в ліцеї і на розсуд вчителя може вивчатися протягом одного семестру, одного року або двох років. Загальна кількість складає 35 годин. Виховну і розвивальну спрямованість даного курсу вчитель реалізує через методiku його викладання. Даний курс розширить світогляд учнів, збагатить їх активний словник з економічної термінології. Метою курсу виступає надання можливості учням ліцею ознайомитись із фундаментальною концепцією економіки, узнати систему вільного підприємництва та сформувати економічні та підприємницькі компетентності. Зміст програми визначено з урахуванням потреб суспільства та сучасних досягнень економічної науки. У програмі закладено принцип наступності при формуванні підприємницької компетентності, що є в переліку ключових.

Однією з головних особливостей програми є подача економічної теорії в контексті, наближеному до реалій сьогодення. Учні не тільки вивчають теорію, але й починають усвідомлювати свою роль громадянина, виробника та споживача. Результатом успішного засвоєння курсу має стати набуття учнями економічної та підприємницької компетентності, а також навичок, які вони застосовуватимуть у подальшому не тільки в професійному, а й в побутовому житті [4, с. 262].

Згідно вимог сучасності в програмі представлені наскрізні змістові лінії. Метою вивчення наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека та сталий (збалансований) розвиток» є формування в учнів соціальної активності, відповідальності і екологічної свідомості, уміння розумно і раціонально користуватися природними ресурсами та економічними благами у рамках сталого (збалансованого) розвитку. Метою вивчення наскрізної змістової лінії «Громадянська відповідальність» є формування ефективної та конструктивної участі члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, поважає закони та дотримується прав людини,

проявляє активну громадянську позицію, а також опирається у своїй діяльності на культурні традиції і вектори розвитку держави. Метою вивчення наскрізної змістової лінії «Здоров'я і безпека» полягає в усвідомленні ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, формування у дітей бажання і мотивації дотримуватися здорового способу життя. Метою вивчення наскрізної змістової лінії «Підприємливість та фінансова грамотність» є забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів еко поведінки: вміння раціонально вести себе як споживач, приймати доцільні рішення, вміння генерувати нові ідеї та ініціативи з метою підвищення власного соціального статусу і добробуту та розвитку суспільства і держави.

Пропонований посібник допоможе учням ліцею опанувати базовими знаннями з економіки і поширить їхню економічну свідомість, що призведе до сформованої економічної компетентності. Зміст посібника побудований таким чином, що розвиває в учнів ліцею не тільки теоретичні, а ще й практичні знання через певні економічні вправи та пізнавально-самостійну діяльність, тобто через дослідницьку роботу. Кожна тема посібника структурована, в ній виокремлені певні частини. На початку кожної теми дається інформація про те, де і як можна застосувати запропоновані теоретичні знання, далі дається невелика теоретична інформація, що містить певні схеми, графіки, малюнки, для унаочнення теоретичного матеріалу. Наприкінці теми розміщені підсумки, прочитавши які, учні ліцею усвідомлюють наскільки ними повно засвоєно матеріал, та дається роз'яснення, де і як можна скористатися одержаними знаннями на практиці.

Увага в посібнику акцентується не лише на запам'ятовуванні певної кількості інформації, а й на виробленні практичних навичок, зокрема: поведінці під час різних проблемних ситуацій, застосуванні досвіду вдалої діяльності у сфері бізнесу, плануванні особних життєвих подій, бюджету тощо. На сторінках посібника учень ліцею знайомиться зі змістом фундаментальних категорій, які питомі будь-якій економіці та важливі для будь-якої родини. Це: гроші, форми зайнятості та економічної активності (наймана праця, держслужба, власна

справа, підприємництво тощо), фінансовий план, надходження, витрати, податки, позики, кредити тощо.

Використовуючи багатоаспектну педагогічну систему в освітньому процесі з економіки, орієнтуючись на компетентнісний підхід при навчанні, вчитель, застосовуючи зміст навчального посібника з курсу за вибором «Прикладна економіка» та змінюючи форми і методи навчання через пізнавально-самостійну діяльність, формує в учнів ліцею економічну компетентність, що містить і підприємницьку, і фінансову, які входять до переліку ключових компетентностей Нової української школи.

Важливим є вибір і методики викладання, обґрунтування методів і форм організації освітнього процесу, в результаті яких формується система знань, вмінь, навичок, а також сучасний світогляд на економічні процеси. Найбільш ефективними є ті форми навчальної діяльності, ті освітні технології, які зберігають і розвивають пізнавальний інтерес і самостійність, забезпечують ефективність навчального процесу, індивідуальну траєкторію учня.

Одним із завдань учителя є формування способів практичної діяльності учнів, проте це не означає послаблення позицій традиційної методики навчання, спрямованої, перш за все, на формування системи знань.

Література

1. Інститут модернізації змісту освіти. Електронний ресурс <https://gryf.imzo.gov.ua/category/serednya-schoola/ekonomika1/>
2. Концепція Нової української школи <https://mon.gov.ua/tag/novaukrainska-shkola>
3. Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України. – К.:ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. – 48 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717475>
4. Назаренко Т. Г. Формування в учнів ліцею економічної компетентності. *Проблеми сучасного підручника: Збірник наукових праць* / ред. кол.: О. М. Топузов (голова) та ін. Київ, 2018. С. 261–271
URL: http://ipvid.org.ua/products/2018_1/article.php